

Політікіна І. В., здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету
Боднар О. А., к.е.н, доцентка, доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БАНКІВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

У сучасних умовах глобальної економічної нестабільності, зростаючої волатильності фінансових ринків та швидких змін регуляторного середовища, банки змушені переглядати свої підходи до ведення бухгалтерського обліку й адаптувати облікову політику до нових викликів.

Облікова політика банку — це система принципів, методів і процедур, які банк обирає для відображення своїх фінансових операцій на підставі чинного законодавства та міжнародних стандартів, і саме вона стає інструментом адаптації до ризиків, що з'являються в нестабільному середовищі [1].

Розглянемо основні аспекти, які мають бути враховані в обліковій політиці в умовах фінансової нестабільності.

1. Необхідність посилення прозорості та достовірності фінансової звітності. Під впливом кризи, інфляційного тиску та зміни валютних курсів змінюються оцінки як активів, так і зобов'язань. Наприклад, операції в іноземній валюті в обліку банків відображаються за офіційним курсом на дату операції або дату складання звітності, а також перераховуються до гривневого еквівалента — і це має бути закріплено в обліковій політиці банківської установи [2]. Якщо банк не зможе адекватно відобразити вплив курсових коливань, його звітність може втратити релевантність для користувачів: інвесторів, регуляторів, акціонерів.

2. Ризик кредитного портфеля. У нестабільні періоди ймовірність дефолтів за кредитами зростає, і банківські установи повинні коригувати свої підходи до резервування під сумнівні кредити. Згідно з міжнародною тенденцією, багато країн переходять від моделі “incurred loss” до “expected loss”, що дозволяє раніше визнавати резерви як подушку захисту від можливих втрат у майбутньому (що у кризових ситуаціях грає критичну роль) [3]. В обліковій політиці можна вказати, яких моделей резервування банк дотримується, за якими критеріями, і як відбуваються коригування при зміні макроекономічних показників.

3. Перегляд методів оцінки фінансових інструментів. У нестабільному середовищі переоцінка за справедливою вартістю (fair value) може краще відобразити реальний стан справ, ніж історична собівартість. Але такий підхід має свої ризики: сильні коливання можуть призводити до значних коливань прибутку або збитків. Дослідження показують, що вибір моделі обліку (наприклад, використання fair value чи амортизованої собівартості) та політики щодо переоцінок істотно впливає на прозорість й інформативність звітності банківської установи [4]. В обліковій політиці банк може зазначити, які

інструменти підлягають переоцінці, з яким регулярним інтервалом, якими методами та з якими межами коригувань.

4. Адаптація до вимог регулятора. Національні банки часто змінюють нормативи щодо капіталу, ліквідності, резервів чи звітності; банк повинен враховувати ці зміни в обліковій політиці. Зокрема, в Україні функціонує Положення про організацію бухгалтерського обліку та звітності у банках, відповідно й облікова політика банку має бути побудована із суворим урахуванням таких нормативних актів [2]. У періоди реформ або змін у банківському законодавстві, банк повинен включати в облікову політику положення про порядок переходу на нові норми, а також описувати механізм коригувань у разі трансформацій.

5. Внутрішній контроль та ревізія облікових процедур. В умовах нестабільності зростає ризик помилок, шахрайства, неправильного віднесення витрат чи доходів. Тому облікова політика може містити положення про механізми контролю: подвійний запис, розмежування функцій, незалежні перевірки, алгоритми коригування у разі виявлення відхилень. Завдяки цьому зменшується ризик спотворення інформації у звітності.

6. Гнучкість і можливість змін. Оскільки нестабільне середовище продовжуватиме змінюватися, облікова політика банку не має бути занадто жорсткою; вона повинна містити положення про можливість перегляду її окремих елементів (з попереднім розкриттям у поясненнях до звітності причин змін). Такий підхід підвищує адаптивність банку до змін зовнішнього середовища [1].

7. Інформаційне забезпечення та автоматизація обліку. Банк повинен інтегрувати нові підходи в інформаційні системи: автоматичне формування резервів, модулі переоцінок, внутрішній моніторинг відхилень. Це дозволяє зменшити трудозатрати, мінімізувати людський фактор та забезпечити оперативне реагування на ризики [5].

Таким чином, трансформація облікової політики банку — це не просто технічна зміна правил, а стратегічний інструмент, який дозволяє банку вижити й ефективно функціонувати в умовах фінансової нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Захарченко Є. С. Облікова політика в системі управління банком. *Облік, аналіз та аудит: еволюція, сучасний стан та перспективи розвитку* : зб. матеріалів Всеукр. студ. наук.-практ. конф., 9 грудня 2014 р. М-во освіти і науки України, Держ. ВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; [редкол.: М. І. Бондарта ін.]. Київ : КНЕУ, 2014. С. 71-73.
2. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку в банках України: Постанова Національного банку України від 04.07.2018 р. № 75 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0075500-18#Text>.

3. Araujo A.M.B., Lustosa P.R.B. The cyclicity of loan loss provisions under three different accounting models: the United Kingdom, Spain, and Brazil. *Rev. contab. finanç.* № 29 (76). 2018. URL: <https://doi.org/10.1590/1808-057x201804490>
4. Goncharov, I., Novotny-Farkas, Z., Pizzo, C. Accounting Policies, Distribution Rules, and the Financial Performance of Central Banks. In: Broeders, D., Houben, A., Bonetti, M. (eds) *Central Bank Capital in Turbulent Times. Contributions to Finance and Accounting.* Springer, Cham. 2025. https://doi.org/10.1007/978-3-031-73549-3_3.
5. Duru A., Hasan I., Song L., Zhao Y. Bank accounting regulations, enforcement mechanisms, and financial statement informativeness: cross-country evidence*. *Accounting and Business Research.* №50(3). 2018. P. 269–304. <https://doi.org/10.1080/00014788.2017.1415801>.